

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ Mythology

ความหมายของคำว่า mythology

ก่อนที่จะเรามาศึกษาเรื่องอะไรก็ตาม เราควรจะทราบความหมายของเรื่องนั้น ๆ เสียก่อน ฉะนั้น จุดเริ่มต้นของเราก็คือความหมายของคำว่า mythology

Ambrose Bierce ซึ่งเป็นนักเขียนอเมริกันชื่อดังได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "mythology" ไว้ดังนี้

Mythology — The body of a primitive people's beliefs concerning its origin, early history, heroes, deities and so forth, as distinguished from the true accounts which it invents later.

ตามความหมายนี้ mythology ก็คือเรื่องราวหรือความเชื่อที่ชนชาติที่ไร้อารยธรรมมีเกี่ยวกับต้นกำเนิด ประวัติศาสตร์ยุคแรกเริ่ม วิญญาณ เทพเจ้าของตน ซึ่งเรื่องราวหรือความเชื่อเหล่านี้ผิดแผกแตกต่างไปจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริง ๆ ที่ชนชาติเหล่านั้นได้ประจักษ์รู้นั้นภายหลัง ฉะนั้น mythology ตามความหมายนี้จะเป็นเรื่องของชาวบ้านที่เล่าสู่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษโดยไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แน่นอนเป็นเครื่องยืนยันความเท็จจริง

Mythology ก็คือศาสตร์ที่ว่าด้วย myth ซึ่งในความหมายทั่วไปคือเรื่องราวเก่าแก่หรือตำนานที่อาศัยความเชื่อของชนชาติหนึ่ง ๆ แต่ละเชื้อชาติแต่ละเผ่าพันธุ์ก็มี myth ของตนเองซึ่งอาจจะเหมือนหรือคล้ายกัน หรือผิดแผกแตกต่างไปจากกันได้แล้วแต่กรณีและสภาวะแวดล้อม

เมื่อใดก็ตามที่ได้ยินคำว่า mythology เรามักจะนึกถึง mythology ของกรีกและโรมันก่อน อย่างนี้ก็อาจนึกเลยไปถึงเรื่องราวของยุโรปตอนเหนือ แต่จะมีใครบ้างที่นึกถึงเรื่องราวบางตอนในพระคัมภีร์ไบเบิล เช่น เรื่องการสร้างโลก หรือนึกถึงเรื่องใกล้ตัวเรา เช่น เรื่องรามเกียรติ์ หรือ มหาภารตยุทธ เป็นต้น แม้แต่ชนเผ่าเล็กๆ เช่น พวกอินเดียนแดง เผ่าต่าง ๆ ก็มี myth ของตนเอง ฉะนั้น การศึกษาเรื่อง mythology จึงไม่จำเป็นต้องจำกัดวงอยู่แค่ในเรื่องของ Classical Mythology หรือเรื่องของพวกกรีกและโรมันเท่านั้น

myth คือคำบอกเล่าเกี่ยวกับเทพเจ้า ผู้ที่เป็นกึ่งเทพหรือวีรบุรุษของเผ่าพันธุ์ *myth* จะเกี่ยวพันถึงการสร้างโลก กำเนิดของชนชาติ เผ่าพันธุ์หรือลักษณะเฉพาะในแต่ละวัฒนธรรม วีรบุรุษของเผ่าพันธุ์ในที่นี้หมายถึงผู้ที่เชื่อกันว่าเป็นผู้มอบเครื่องใช้ไม้สอยหรือคำแนะนำสั่งสอนพิเศษแก่มนุษย์ ตัวอย่าง เช่น Prometheus ใน mythology ของกรีก ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งมนุษยชาติ เพราะเป็นผู้มอบไฟให้แก่มนุษย์ ส่วนลักษณะเฉพาะในแต่ละวัฒนธรรมนั้น หมายถึงการกระทำบางสิ่งบางอย่าง เครื่องใช้ไม้สอย หรือส่วนปลีกย่อยอื่น ๆ ของวัฒนธรรมซึ่งจะเป็นเครื่องอธิบายหรือวิเคราะห์วัฒนธรรมนั้น ๆ ฉะนั้น คำว่า *myth* จึงใช้เรียกเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งมหัศจรรย์ที่เทพเจ้าหรือวีรบุรุษเป็นผู้กระทำ โดยเฉพาะเรื่องที่เล่าสู่กันฟังในโอกาสพิเศษ เช่น งานฉลอง เป็นต้น ถ้าจะขยายความออกไปก็คือเรื่องที่ยพยายามจะอธิบายสิ่งลึกลับที่ไม่สามารถจะหาเหตุผลได้นั่นเอง

ในอารยธรรมตะวันตกนั้น การที่พวกคริสเตียนโบราณรังเกียจการบูชารูปเคารพ ทำให้พวกเขาเลือกใช้คำว่า "ความลึกลับ" หรือ "ปัญหา" เมื่อต้องการจะเล่าเรื่องที่ในศาสนาอื่น ๆ จะเป็นที่มาของคำว่า *myth* ข้อจริงก็ยังยืนยันมีมากขึ้นในสมัย Reformation หรือการปฏิรูปศาสนาทั้งในหมู่พวกโปรเตสแตนต์และพวกแคธอลิกซึ่งต่อต้านการฟื้นฟูความสนใจในนิยายปรัมปราของกรีกและโรมัน ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ก็ทำให้เราสร้างตำนานขึ้นมาเองโดยใช้ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์และมองนิยายหรือเรื่องราวของชาติอื่น ๆ ราวกับว่ามันเป็นเพียงความพยายามอันไร้ผลในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หรือปรัชญาเท่านั้น

วิธีการหนึ่งที่จะนำไปสู่ที่มาของนิยายปรัมปราต่าง ๆ ก็คือ การพิจารณาโครงสร้างของสังคมมนุษย์โดยเฉพาะสังคมที่มีการนับเครือญาติกันอย่างลึกลับซับซ้อน ในสังคมเช่นนั้น แม้การแต่งงานก็ต้องเป็นไปตามลำดับความสัมพันธ์ อาจมีข้อห้ามหรือแม้กระทั่งข้อกำหนดว่าผู้ใดบ้างสมควรจะแต่งงานกับใคร ดังนั้น จึงมีความรู้สึกที่จะต้องแบ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ กัน แม้ในปัจจุบันเราก็กังแยงสัตว์และพืชตามชนิดและพันธุ์หรือตระกูล นักมานุษยวิทยาพบว่ามนุษย์ในสภาพป่าเถื่อนมาก ๆ มักจะมีความรู้สึกอยากแบ่งอะไรออกเป็นพวกเป็นหมู่ พวกอินเดียนแดงหรือพิภก็มีมีความสำคัญว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างพืช สัตว์ มนุษย์กับอำนาจอื่น ๆ ในโลกและบนท้องฟ้า เช่น ก้อนหิน แม่น้ำลำธาร ทวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว สม และวิญญาณซึ่งไม่มีตัวตนซึ่งอาจจะให้ฤกษ์หรือโทษกับเราได้ ความสัมพันธ์เหล่านี้แหละคือสิ่งที่เราเรียกว่า *myth*

ความสำคัญของ mythology

นิยายปรัมปราของกรีกและโรมันให้ทั้งแรงบันดาลใจ อธิพิศและเนื้อหาแก่นางประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่ทั้งทางคำร้อยแก้ว และร้อยกรอง การแกะสลักและการวาดภาพ นอกจากนี้เรื่องราวเหล่านี้ยังน่าสนใจและสนุกสนานในตัวของมันเอง ทั้งนี้ยังไม่ได้นับว่ามันเป็นต้นกำเนิดหรือที่มาของข้อความที่ใช้อ้างอิงในบทความ สุนทรพจน์ ปาฐกถา โฆษณา หรือการสนทนาโดยทั่วไป นักวิทยาศาสตร์ก็พบว่า mythology เป็นคุณสมบัติใหญ่ที่จะนำมาใช้ตั้งชื่อสัตว์ พืช กาวฤกษ์ดาวพระเคราะห์ต่าง ๆ ในยุคอวกาศของเราก็มีการตั้งชื่อยานอวกาศหรือจรวดต่าง ๆ เช่น Gemini, Apollo, Mercury, และ Saturn ซึ่งเป็นชื่อที่มาจากชื่อเทพเจ้าเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ เรื่องราวเก่าแก่จากนิยายปรัมปราได้เป็นแรงคลใจให้นักออกแบบช่างแกะสลัก และศิลปินอื่น ๆ กิจคํานางของนางขึ้นมา

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าความรู้เกี่ยวกับนิยายปรัมปราเป็นเรื่องจำเป็นยิ่งในอันที่จะเข้าใจ และชื่นชมกับวรรณกรรม ปฏิมากรรมและจิตรกรรมของทั้งสมัยโบราณและสมัยปัจจุบัน ถ้าหากเราไม่รู้เรื่องราวอันมหัศจรรย์ของเทพเจ้าและวีรบุรุษของนางโบราณแล้ว เราจะไม่สามารถเข้าใจวรรณกรรมและศิลปินยิ่งใหญ่ของนางเขาหรือแม้แต่งานในสมัยปัจจุบันได้ก็เลย ตั้งแต่สมัยของชอเซอร์เรื่อยมาจนถึงสเปนเซอร์ เซกสเปียร์ มิตรกัน รวมทั้งนักเขียนระบับ่อยลงมา ก็ได้นำเรื่องราวจากตำนานต่าง ๆ มาแต่งใหม่ หรือนำมาตีความใหม่โดยเอาปัญหาหรือจิตวิทยาร่วมสมัยมาใช้ประยุกต์ นักเขียนสมัยใหม่มักใช้ myth เก่า ๆ ในรูปของสัญลักษณ์หรือความหมาย ดังนั้นเขาอาจเปลี่ยนเรื่องเดิมจนจำแทบไม่ได้ นอกจากว่าผู้อ่านจะเป็นผู้มีความสังเกตจริง ๆ ดังนั้น ผู้ที่มีความสนใจในงานประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองของอังกฤษ อเมริกาและภาคพื้นยุโรป หรือผู้ที่นิยมชมชอบปฏิมากรรมและจิตรกรรมของสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา และสมัยปัจจุบันจะต้องมีความคุ้นเคยกับนิยายปรัมปราที่เก่า ๆ กับมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัวเราและธรรมชาติมนุษย์

ชาวกรีกนั้นมีรากฐานของวรรณกรรม ปฏิมากรรมและจิตรกรรมอยู่ที่ mythology มากกว่าสิ่งอื่น ส่วนพวกโรมันนั้นเนื่องจากมีนิยายหรือตำนานของนางเองน้อยมาก จึงใช้วัตุคิบจากกรีกและเพียงแต่เปลี่ยนชื่อต่าง ๆ ให้เป็นภาษาโรมันเท่านั้นเอง เช่น Zeus เป็น Jupiter, Hera เป็น Juno ส่วนเรื่องราวก็ยังคงเดิม

นักค้นคว้าและนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่หลายคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของ **mythology** ทั้งในด้านการศึกษาและในด้านสุนทรีย สำหรับผู้อ่านในศตวรรษที่ 20 เรื่องราวเหล่านี้ก็ยังมีคุณค่าอยู่ สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันของเราได้

เราได้เรียนรู้อารยธรรม ประวัติศาสตร์ ความคิด จินตนาการ ปรัชญา ศาสนา สังคมและวิทยาศาสตร์ของพวกกรีกจาก **myth** ต่าง ๆ นิยายปรัมปราเคยถูกนับว่าเป็นประวัติศาสตร์เพราะมันอธิบายความดลบันดาลต่าง ๆ ของธรรมชาติ และมันก็มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับศาสนา ทฤษฎีหนึ่งว่าไว้ว่า เทพเจ้าและเทพีทั้งหลายนั้นครั้งหนึ่งได้เคยมีกำเนิดเป็นราชาราชินี และนักปรัชญาผู้พิชิตบรรดาเหล่าร้ายที่กบฏขึ้นตั้งคมอยู่ อีกทฤษฎีหนึ่งว่าเทพเจ้าและเทพีก็คือโลก สวรรค์ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ทะเล ลมและไฟซึ่งเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาตินั่นเอง แผ่นดินไหวเกิดขึ้นเมื่อยักษ์พลิกตัวในหลุมศพ กูเซาไฟระเบิดเมื่อยักษ์พ่นไฟ เป็นต้น

ในทางศาสนา **myth** คือเรื่องราวเกี่ยวกับการกระทำของเทพเจ้า มนุษย์ที่มีพลังเหนือมนุษย์ เทพเหล่านี้ทำให้เกิดน้ำท่วม ร่วมในการสงครามเมืองทรอย ทำหน้าที่ลงโทษ วิรบุรุษหรือมนุษย์ธรรมคาผู้กระทำความผิด กระจกที่มีชื่อเสียงเป็นตัวแทนของสังคมสมัยโบราณ วิรบุรุษคนสำคัญเป็นผู้อยู่ในอุดมการณ์ของพวกเขา ความก้าวหน้าเกิดมาจากการต่อสู้ เช่นการที่ Zeus มีชัยชนะเหนือพวก Titans Heracles เอาชนะสิ่งชั่วร้ายในธรรมชาติ เพื่อความอยู่รอดของสังคม หรือการที่ Prometheus มอบไฟให้แก่มนุษยชาติโดยตัวเองต้องรับกรรม **mythology** ให้คำตอบแก่โลกที่น่าสพึงกลัวและลึกลับของพวกกรีกโบราณเกี่ยวกับธรรมชาติ ชีวิต ความตาย และโลกหน้า

๔ ทฤษฎีของความรู้เกี่ยวกับ **mythology**

เราได้ความรู้เกี่ยวกับ **mythology** มาจากวรรณกรรมและศิลปะสมัยโบราณเป็นหลัก เรื่องราวหรือเนื้อหาที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับคนโบราณมาจาก **myth** งานทางวรรณกรรมและปฏิมากรรมชิ้นสำคัญของพวกเขาได้แรงดลใจมาจากความเชื่อทางศาสนา เรื่องของเทพเจ้าและเทพีต่าง ๆ ตลอดจนถึงการผจญภัยของพวกวิรบุรุษ ในการศึกษาที่จะเข้าใจถึง **myth** โบราณและพวกกรีกโบราณตามที่ปรากฏให้เห็นในผลงานอันยิ่งใหญ่ทางด้านวรรณกรรมและศิลปะ เราก็มองความจำเป็นที่สุดที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ **mythology**

แหล่งที่จะให้ความรู้ทางด้านนิยายปรัมปรา

1. งานประพันธ์ประเภทต่างๆ เช่นงานประพันธ์ประเภทมหากาพย์ของโฮเมอร์ (Homer) ในระหว่างปี 1200 B.C. ถึง 850 B.C. คือ *The Iliad* และ *The Odyssey*

The Iliad เป็นเรื่องของกรรมาสงครามครั้งใหญ่ระหว่างพวกกรีกกับพวกโทรจันซึ่งกินเวลาถึงสิบปี มีสาเหตุมาจากการที่เจ้าชายปารีสแห่งกรุงทรอยลักพานางเฮเลนหญิงที่สวยงามที่สุดในโลกไปจากสามี สงครามครั้งนี้ทำให้ทั้งสองฝ่ายล้มตายลงมากมาย สิ้นสุดลงเมื่อไอคิสซุสวางแผนซ่อนทหารไว้ในม้าไม้และหลอกให้ชาวเมืองทรอยนำม้าเข้าไปในเมือง ทหารกรีกที่อยู่ในม้าจึงลอบเปิดประตูเมืองให้พวกตนเข้าไปรบจนได้ชัยชนะ

The Odyssey เป็นเรื่องราวการผจญภัยของไอคิสซุส (Odysseus) ผู้นำชาวกรีกไปสู่ชัยชนะในสงครามเมืองทรอย หลังจากสงครามสงบแล้วบรรดาวีรบุรุษกรีกทั้งหลายก็แยกย้ายกันกลับบ้าน มีไอคิสซุสผู้เดียวที่ต้องเวรอันผจญอันตรายในทะเลเป็นเวลาถึงสิบปีเนื่องจากไปทำให้โฟไซดอนผู้เป็นเจ้าสมุทรพิโรธ ในที่สุดไอคิสซุสก็กลับถึงบ้านที่เมืองอิธากา (Ithaca) และร่วมมือกับบุตรชายทำการกวาดล้างผู้ที่มาตีคัพภรรยาของเขาจนหมดสิ้น เขาจึงได้ครองเมืองอยู่กับบุตรภรรยาต่อมา

กวีนิพนธ์ประเภทสั่งสอนของฮีเสียด (Hesiod) คือ *Works and Days* และ *Theogony*

ในระหว่างปี 600 B.C. ถึง 400 B.C. งานประพันธ์ของแอสคิลัส (Aeschylus) ซอโฟคลีส (Sophocles) ยูริพิทิส (Euripides) แอริสโตฟานีส (Aristophanes) เฮโรโดตัส (Herodotus) พินดาร์ (Pindar) ได้เป็นที่แพร่หลายทั่วไป งานประพันธ์ประเภท comedy, tragedy, history, และ lyrical poetry เหล่านี้เต็มไปด้วยเรื่องราวจากนิยายปรัมปรา

งานเขียนของพวกโรมันในศตวรรษแรกของคริสตกาลก็มีของฮอเรซ (Horace), โอวิด (Ovid) และเวอร์จิล (Virgil) อันได้แก่ *The Odes and Epodes*, *The Metamorphoses*, *The Aeneid* หลังจากนั้นมากยิ่งขึ้นนักเขียนอีกหลายสิบคนก็ได้ให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เราอย่างมากมายทางด้าน mythology

2. งานทางด้านศิลปะของกรีกโบราณทั้งทางด้านปฏิมากรรมและจิตรกรรม ก็คือที่มาแหล่งที่สองของความรู้เกี่ยวกับนิยายปรัมปรา รูปสลักทำจากทอง งาช้าง สัมฤทธิ์ หินอ่อนและหินเหนียว เทริญตราและหินมีค่า รูปวาดบนฝาผนัง บนถ้วย จาน ชามและแจกัน

งานเหล่านี้มักเกี่ยวกับเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่แห่งโอลิมปัส หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นเรื่องราวบางตอนที่เด่นมาจากนิยายปรัมปรา นอกจากรูปปั้นหรือรูปสลักเดี่ยวๆ ของเทพเจ้าแล้ว ตามวิหารของเทพเจ้าต่าง ๆ ยังเต็มไปด้วยรูปสลักเรื่องราวในตำนาน ตัวอย่างที่สำคัญได้แก่รูปสลักที่เคยประดับอยู่ที่วิหารพาร์ธีนอนในเอเธนส์และถูกนำไปไว้ในพิพิธภัณฑ์ที่ลอนดอนโดย Lord Elgin ในปี ค.ศ. 1803 เราจึงรู้จักรูปสลักเหล่านี้ในนาม Elgin Marbles รูปสลักเหล่านี้แสดงให้เห็นความเชื่อที่คนโบราณมีต่อเทพเจ้า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับพิธีการทางศาสนา ส่วนรูปปั้นที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาเน้นหนักไปในด้านพลังเช่นรูป Heracles (Hercules) ความนุ่มนวลเช่นรูป Aphrodite และความสง่างามเช่นรูป Athena เป็นต้น

แม้ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ความสนใจทางด้าน mythology ก็มีได้ลดน้อยลงจะเห็นได้จากผลงานของปฏิมากรและจิตรกรคนสำคัญของยุโรปเช่น Michelangelo, Millais, Raphael, Rembrandt, Rubens, Titian, Turner, Van Dyck, และ Da Vinci

เนื้อหาสาระสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นนิยายปรัมปราของกรีกและโรมันได้ถ่ายทอดมาสู่เราหลายทางด้วยกัน โดยเฉพาะทางด้านการละครซึ่งมีทั้งโศกนาฏกรรมและสุขนาฏกรรมทางด้านวรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ตั้งแต่สมัยโบราณสืบเนื่องมาจนกระทั่งทุกวันนี้

คำถาม

1. ให้คำจำกัดความของคำว่า mythology และอธิบายคำจำกัดความนี้ให้ชัดเจนด้วย
2. อธิบายความหมายของคำว่า myth และให้ตัวอย่างประกอบคำอธิบาย
3. อะไร คือเหตุผลที่ทำให้เกิด myth ขึ้นมา?
4. mythology มีความสำคัญอย่างไรบ้าง? ยกตัวอย่างประกอบด้วย
5. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง myth กับประวัติศาสตร์และศาสนา
6. เรารู้เรื่องราวเกี่ยวกับ mythology ได้โดยทางใดบ้าง? ยกตัวอย่างประกอบด้วย